

Ossera del cementeri catòlic on estan dipositades les restes de Dolores i d'Elisa.

Sortosament, des de fa uns anys s'està investigant la repressió franquista que es va dur a terme sobre les dones amb càstigs, presons, menyspreu i pèrdua de tots aquells drets que s'havien aconseguit durant la Segona República. Tornar al rol de dona submissa, mare i mestressa de casa era una de les finalitats

del nou règim. Van ser moltes les dones castigades durant la repressió, però sobretot les dones, filles, mares i germanes de represaliats, que van quedar estigmatitzades per roges i van haver de sofrir greus humiliacions, com ara tallades de cabells, suborns, empresonaments i violacions. Moltes, amb els homes morts o empresonats, es van fer càrrec de la llar tirant endavant la família com van poder amb tota mena de penúries. Les empresonades van patir també la fam i les malalties; algunes amb els seus fills al costat, d'altres, però, sense ells en ser enviats a l'exili per a protegir-los de la guerra.

Això sí, el nou règim va voler donar una imatge de justícia i legalitat creant l'Auditoria de Guerra de l'Exèrcit d'Ocupació per a dur a terme tota la tasca repressiva en les zones ocupades, amb la creació de consells de guerra i judicis que no tenien cap garantia legal. Eren procediments sumaríssims on aquestes sentències s'aplicaven sense dilació una vegada rebuda l'aprovació pertinent. Els tribunals militars van aplicar quatre tipus delictius: adhesió a la rebel·lió (participació decidida en pro de la República i compenetració ideològica amb aquesta), que suposava de vint a trenta anys de presó; rebel·lió, de dotze anys i un dia a vint anys; auxili a la rebel·lió (cooperació amb la República en llocs d'importància escassa o participació de forma passatgera), de sis anys i un dia a dotze anys, i excitació a la rebel·lió (caracteritzada per la no-participació física del processat), que podia arribar fins als sis anys de presó, segons la gravetat imputada.

De les 26 dones de la província de Castelló víctimes de la repressió franquista, 19 van morir en diferents presons, tres

van ser casos de repressió extrajudicial, una va ser assassinada a conseqüència de la lluita contra la guerrilla i les altres tres van ser condemnades a mort i afusellades.

De les tres dones afusellades a la província de Castelló una ho va ser a Benicarló (Vicenta Ferreres Soriano) i les altres dues,

Dolores Nebot Morte i Elisa Ull Mari, al riu Sec i van ser soterrades al cementeri de Castelló.

QUETA RÓDENAS

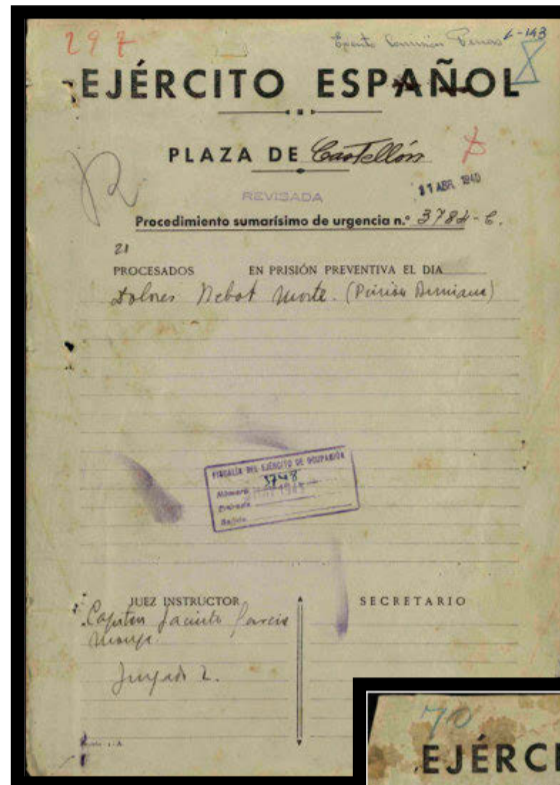
DOLORES NEBOT MORTE I ELISA ULL MARI: REPRESA- LLIADES I AFUSELLA- DES

en contra, sentència, declaracions d'autoritats, fiscal i metge forense i document del registre civil.

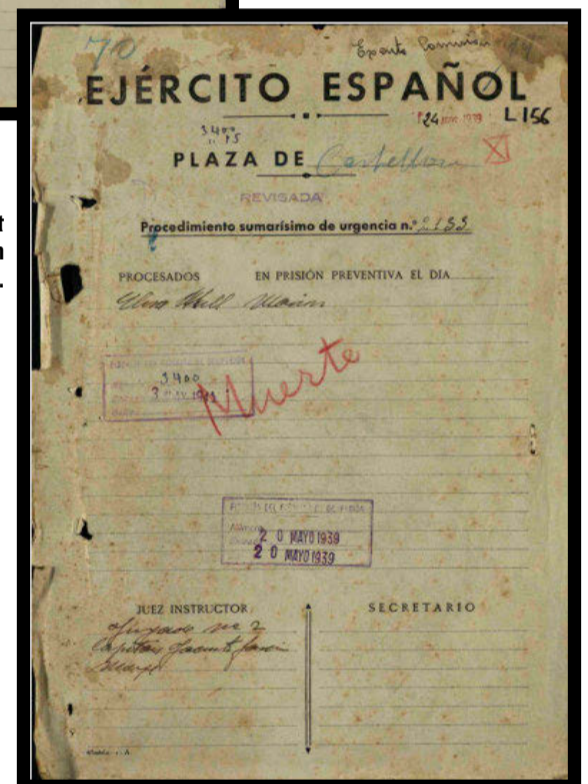
El primer informe el va fer l'alcalde de Alcora i, igual que la resta de testimonis, es basava en aspectes relacionats amb la seua moralitat, incitadora de fets violents, d'ideologia d'esquerres, propagandista i portadora de la bandera comunista. En la seua declaració Dolores va negar molts dels fets dels quals la van acusar i va dir que no era cert que duera la bandera comunista, però sí la republicana. El que no posava en el sumaríssim era que Dolores va tindre un quart fill tan sols uns dies abans de ser empresonada.

En data 16 de setembre de 1939, la fiscalia va sol·licitar 12 anys i un dia de reclusió menor per auxili a la rebel·lió, però curiosament se la va condemnar a la pena capital, la qual cosa és desconcertant, atès que no era habitual que la sentència fora superior a la petició de la fiscalia. L'execució es va dur a ter-

Eren judicis sense cap garantia legal, on el testimoni de les persones era suficient

Procediment sumaríssim de Dolores Nebot Morte.

Procediment sumaríssim d'Elisa Ull Mari.

Itinerari 'dones immortals':
www.mucc.castello.es

me a les 5.30 hores de la matinada del dia 15 d'abril de 1940. La van soterrar en el quadre segon dreta, fila 113, sepultura 18 del cementeri catòlic i anys després la van traslladar a l'ossera. El metge **Maximià Alloza** va signar el certificat de defunció i va anotar que el motiu de la mort va ser per «hemorràgia produïda por pequeño proyectil». En el full que es va omplir l'any 1945 a efectes estadístics, posava que la van condemnar per adhesió a la rebel·lió i que no havia delinquit amb anterioritat. El seu espòs, **Pedro Escribano**, que també estava empresonat, va morir un més abans a la presó de Castelló.

ELISA ULL

El 17 d'abril de 1939 va ingressar en la presó per una sèrie de denúncies que es van rebre vers ella. Entre els denunciants estava un tinent de la Guàrdia Civil de Borriana que, entre altres coses, va dir d'ella que pertanyia a l'UGT i que era d'ideologia d'esquerres, d'idees extremistes, propagandista i «roja».

En la seua declaració, Elisa deia que era natural d'Alzira, que tenia 26 anys i un fill, i que era veïna de Borriana, on feia vida marital amb un home. A més, declarava que des dels 14 anys pertanyia al centre obrer i que no havia participat en la vaga de 1933, atès que en eixos moments es trobava lluny

de la població; que no havia participat en actes vandàlics; que la van nomenar secretària de la CNT, però que ni ella ni la seua parella duïen armes de foc.

El 20 de maig de 1939, la fiscalia la va acusar d'adhesió a la rebel·lió amb agreujants i va sol·licitar per a ella la pena de mort. La defensa es va limitar a dir que no apreciava els agreujants i sol·licitava que es rebaixara la pena. El 27 de maig de 1939 es va comunicar la sentència de mort, que es va dur a terme el 25 d'agost a les 5.30 hores de la matinada junt amb quatre persones més. La van enterrar en el quadre segon dreta, fila 94, sepultura 18, però anys després les seues despulles, igual que les de Dolores, es van traslladar a l'ossari.

El metge **Francisco Llopis** va certificar la mort motivada per «hemorràgia produïda por pequeño proyectil». En el full de 1945 per a l'estadística de guerra, figurava «adhesió a la rebel·lió», com a motiu de la sentència, i que no havia delinquit amb anterioritat.

Com ja hem esmentat abans, eren judicis sense cap garantia legal, on el testimoni de les persones que denunciaven era suficient. No era necessari provar els fets o acusacions en la fase d'instrucció per a dictaminar una sentència fins i tot tan greu com la d'aquestes dues dones.